

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ ТА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Гриньова Марія Василівна

*доктор філософії у галузі знань «Освіта / Педагогіка»,
завідувач відділу міжнародної співпраці та трансферу інновацій
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
м. Одеса, Україна*

<https://orcid.org/0000-0003-1308-2634>

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=TdqIrg0AAAAAJ&hl=uk>

ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДЕФІНІЦІЙ «ДІДЖИТАЛ» («ЦИФРОВИЙ»), «ЕЛЕКТРОННИЙ», «ОНЛАЙН» У КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЄКТУ ЯК ПРОЦЕСУ І ПРОДУКТУ

Ключові слова: освітній проєкт, діджитал (цифровий) проєкт, електронний проєкт, онлайн проєкт, управління проєктами, цифровізація освіти, цифрове освітнє середовище.

Стрімкий розвиток процесів цифровізації проєктної діяльності зумовив активне поширення у практиці їх управління, а відтак і в професійному та науковому дискурсах, таких термінів, як «діджитал» / «цифровий», «електронний», «онлайн» проєкт. Зазначені поняття фіксуються у широкому колі публікацій: «діджитал проєкт» (Т. Горбул, 2023; Н. Садовська, В. Нагаєв, 2024 та ін.), «електронний проєкт» (О. Захарчук-Дуке, 2014; Н. Єгорченкова, 2017; Л. Лупаренко, 2021 та ін.), «онлайн проєкт» (Л. Лупаренко, 2021; О. Міхно, 2022; М. Петриченко, 2022; Л. Березівська, 2023; Т. Кривіцька, 2023 та ін.), «цифровий проєкт» (К. Лобузін, 2020; О. Наливайко, 2022; Т. Гончаренко, 2022; М. Макарова, 2024; А. Шинкарук, 2025 та ін.). Більшість із цих робіт зосереджені на аналізі та узагальненні успішних практик реалізації проєктів у різних сферах діяльності, однак визначення самих термінів нерідко подається імпліцитно. Тому, на нашу думку, актуальним є уточнення понятійно-термінологічних аспектів вживання термінів «діджитал» / «цифровий», «електронний» та «онлайн» проєкт з урахуванням їхніх спільних і відмінних змістових характеристик.

У межах нашого дослідження ми спираємося на визначення поняття «проєкт», подане в сьомому виданні РМВОК, де воно трактується як «тимчасова діяльність, спрямована на створення унікального продукту, послуги або результату» [3, с. 4]. Для аналізу термінів «діджитал» / «цифровий», «електронний», «онлайн»

застосовуємо модель «Продукт – Процес», що передбачає дві ключові шкали типологізації проєктів: процес створення та продукт проєкту [4, с. 47]. Відповідно, можливість уточнення семантичних нюансів зазначених термінів вбачаємо у їх розгляді крізь призму характеристик процесу та продукту з урахуванням значень ключових слів, що формують кожен термін.

Зважаючи на міжнародний характер слів «діджитал» («цифровий»), «електронний», «онлайн» звернемося до дефініцій Cambridge Dictionary Online [1]:

- «діджитал» / «цифровий» (англ. «digital») – який використовується або пов'язаний з цифровими сигналами та комп'ютерними технологіями; який використовується або пов'язаний з комп'ютерами та Інтернетом; відображення інформації у вигляді електронного зображення;

- «електронний» (англ. «electronic») – який стосується комп'ютерів або чогось, що робиться за допомогою комп'ютерів; зберігається в електронному вигляді на мікрочіпі, диску або комп'ютері; використання Інтернету або іншої електронної системи зв'язку для роботи;

- «онлайн» (англ. «online») – онлайн-продукти, послуги чи інформація, які можна придбати або використовувати в Інтернеті; стосовно використання людиною Інтернету, особливо в соціальних мережах.

На основі цих визначень та з урахуванням аналізу відповідей, отриманих за допомогою ШІ [5], можемо констатувати, що:

- найширшим за обсягом є поняття «діджитал» / «цифровий», яке охоплює все, пов'язане з цифровими технологіями, незалежно від способу зберігання чи передачі даних;

- вужчим є поняття «електронний», орієнтоване на спосіб функціонування та збереження даних в електронному вигляді;

- найвужчим виступає поняття «онлайн», яке фіксує саме факт доступу чи реалізації процесів через Інтернет.

Відповідно, досліджувані нами терміни характеризуємо таким чином (з урахуванням аналізу та уточнення визначень за допомогою ШІ [5]):

- *діджитал / цифровий проєкт* – це проєкт, який передбачає процес створення продуктів і послуг на основі цифрових технологій (цифровий контент, платформи, програмне забезпечення, оцифрування аналогових матеріалів), результатом якого є цифрові продукти чи послуги (мобільні застосунки, інтерактивні архіви, мультимедійні комплекси тощо);

- *електронний проєкт* – це проєкт, який передбачає створення продуктів або сервісів в електронному форматі, що функціонують на базі електронних компонентів і зберігаються як електронні файли, документи або системи;

- *онлайн проєкт* – це проєкт, який передбачає розроблення продуктів і сервісів, які діють у режимі реального часу через мережу Інтернет (онлайн-сервіси, вебплатформи, хмарні застосунки).

Зауважимо, що поширення діджитал (цифрових), електронних та онлайн проєктів у сфері освіти слід розглядати як невід’ємну складову цифрової освіти, тобто процесу цифровізації освіти, що «передбачає насичення інформаційно-цифрового середовища електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний освітній простір» [2, с. 1099]. До ключових компонентів цифрового освітнього середовища належать цифрові технології навчання, цифрові технології управління, цифрові технології підтримки наукових досліджень, цифрові освітні ресурси і сервіси, а також цифрові сліди [2, с. 1096]. Крім того, цифрову освіту часто ототожнюють з електронною освітою, яка «тракується як форма здобуття освіти з використанням винятково інформаційно-комунікаційних технологій» [2, с. 1096].

У межах існуючих напрямів цифровізації освітнього процесу окреслимо, в яких із них можуть реалізовуватися діджитал (цифрові), електронні та онлайн проєкти. Результати, які наведено в табл. 1, демонструють, що категорія «діджитал (цифрові) проєкти» пов’язана з усіма напрямками цифровізації, оскільки вони передбачають використання цифрових технологій і відповідної інфраструктури. Категорія «електронні проєкти» співвідноситься з напрямками, що безпосередньо пов’язані зі створенням або застосуванням електронних освітніх ресурсів, мультимедійного контенту та програмно-апаратних засобів. «Онлайн-проєкти» реалізуються в напрямках, де навчальна взаємодія та доступ до ресурсів відбуваються виключно в мережевому середовищі. Таким чином, у контексті цифровізації освітнього середовища діджитал (цифрові) проєкти охоплюють найширший спектр напрямів, електронні проєкти займають проміжну позицію, а онлайн-проєкти мають найвужче поширення, зосереджуючись на діяльності у віртуальному середовищі.

Як приклад, до цифрових проєктів можна віднести «Всеукраїнську школу онлайн» та Lingva.Skills. Електронним проєктом є, зокрема, електронний журнал і щоденник «Єдина школа». Платформи масових відкритих онлайн-курсів, такі як Prometheus та EdEra, належать до онлайн-проєктів, оскільки доступ до навчальних матеріалів і взаємодія з користувачами здійснюються виключно через мережу Інтернет у режимі реального часу. Водночас ці платформи доцільно розглядати і як цифрові проєкти, оскільки вони містять повний цифровий навчальний контент. Таким чином, наведені приклади ілюструють, що окремі освітні проєкти можуть одночасно належати до кількох категорій.

Таблиця 1. Освітні проєкти за напрямками цифровізації освітнього середовища

Напрями цифровізації освітнього процесу [2, с. 1096] / Типи освітніх проєктів (Д – діджитал / цифровий, Е – електронний, О – онлайн)	Д	Е	О
Доступ до цифрових технологій здобувачів освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників, адміністраторів	+		
Створення електронних освітніх ресурсів та цифрових платформ з підтримкою інтерактивного й мультимедійного контенту для використання в освітньому процесі й управлінні	+	+	
Розроблення та впровадження інноваційних комп'ютерних, мультимедійних та комп'ютерно орієнтованих засобів навчання й обладнання	+	+	
Організація широкопasmового доступу до Інтернету у навчальних класах та аудиторіях закладів освіти всіх рівнів	+		+
Розвиток дистанційної форми освіти з використанням когнітивних та мультимедійних технологій	+	+	+
Підвищення рівня цифрових компетентностей та цифрової грамотності суб'єктів освітнього процесу	+		

Отже, чітке розмежування понять «діджитал» / «цифровий», «електронний» та «онлайн» у контексті освітніх проєктів має не лише теоретичне, а й прикладне значення. Запропонований підхід до їх класифікації за моделлю «Продукт – Процес» забезпечує можливість системного опису та порівняння проєктів з урахуванням особливостей застосовуваних технологій, специфіки реалізації процесів та характеристик кінцевого продукту. Перспективним напрямком подальших досліджень вбачаємо розроблення рекомендацій, заснованих на результатах сучасних міжнародних студій, з метою вироблення єдиного підходу до опису та класифікації освітніх проєктів як діджитал / цифрових, електронних чи онлайн.

Список використаних джерел

1. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 13.08.2025).
2. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України. К.: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
3. Настанова до зводу знань з управління проєктами: PMBOK® Guide (7-е видання) / Project Management Institute. Переклад українською мовою. К.: PMI Ukraine Chapter, 2022. URL: <https://pmiukraine.org/pmbok7> (дата звернення: 13.08.2025).
4. Просіцький О. Як не профакапити проєкт. К.: Наш формат, 2024. 512 с.
5. Chat GPT-5. URL: <https://chat.openai.com/> (дата звернення: 13.08.2025).

PhD in Education and Pedagogy,
Head of International Cooperation and Innovation Transfer Department
at the Odessa Regional Academy of In-Service Education
Odessa, Ukraine

**CONCEPTUAL AND TERMINOLOGICAL ASPECTS
OF THE DEFINITIONS OF «DIGITAL», «ELECTRONIC» AND «ONLINE»
IN THE CONTEXT OF AN EDUCATIONAL PROJECT AS A PROCESS AND PRODUCT**

Keywords: educational project, digital project, electronic project, online project, project management, digitization of education, digital educational environment.

Використання ШІ: ChatGPT для редагування тексту та часткового аналізу даних з подальшим авторським опрацюванням.

Левченко Сергій Павлович

доктор філософії

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-4465-1679>

<https://scholar.google.com/citations?user=IUVNjAYAAAAJ&hl=uk>

Мінакова Єлизавета Сергіївна

здобувач вищої освіти 4 курсу спеціальності 073 «Менеджмент»

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ключові слова: освіта, інноваційні технології, інноваційний менеджмент, вища освіта.

Освіта у XXI столітті постає в умовах постійних трансформацій, спричинених швидким розвитком інформаційних технологій, глобалізаційними процесами та потребами сучасного ринку праці. Традиційні моделі навчання вже не повною мірою відповідають вимогам суспільства, яке потребує мобільних, творчих, критично мислячих фахівців. Саме тому впровадження інновацій у сфері освіти стає необхідною умовою модернізації та підвищення її ефективності.

Інновації охоплюють різні виміри: технологічний (цифровізація освітнього процесу, використання штучного інтелекту, VR/AR, онлайнплатформ), педагогічний (нові методи навчання — «перевернутий клас», гейміфікація, проєктно-орієнтоване